„Transcendence“ jako skutečnost

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

2009

jedná se o část původního dokumentu:

2009

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 24. 1. 2009

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 24. 1. 2009

„Transcendence“ jako skutečnost

Jako transcendentní byly kdysi běžně označovány skutečnosti nezávislé na subjektivním přístupu, tedy vůbec na subjektivitě (na vědomí). Až Kant v tom udělal dost velký zmatek, protože prohlásil vše transcendentní na nepoznatelné, přesněji: o čem není možná žádná zkušenost (protože ve chvíli, kdy to poznáme, už to není „věc o sobě“, ale věc zakoušená, „věc pro nás“ – což je ovšem filosofická chyba, eventuelně sofisma). A proti „transcendentnímu“ postavil „transcendentální“ jako to, co naopak každé zkušenosti předchází a bez čeho zkušenost vůbec není možná. Někde v pozadí původního termínu „transcendentní“ a „transcendence“ je jakási představa, že subjekt musí jakoby překročit sám sebe, své hranice, má-li zamířit k něčemu jinému, než je sám. Když aktivní subjekt udělá krok nějakým směrem, je to jen chůze, jen kráčení, tedy pokročení, transience, případně transeunce; když se tímto krokem dostane zároveň o stupeň – gradus – výš, je to transgrese. A když se pozvedá o mnoho stupňů výš, na jakousi jinou, novou úroveň či rovinu, jde o transcendenci (odvozeno od trans-scando, šplhám přes něco). Subjekt, který jde o krok dál, jakož i subjekt, který jde tímto krokem zároveň o stupínek výš, je stále ještě sám sebou. Naproti tomu, subjekt, který šplhá sám přes sebe, který překračuje sám sebe, se jakoby zčásti dostává mimo sebe, je zčásti sám před sebou, ale zčásti zároveň sám za sebou, tj. zůstává sám ještě tím , kým byl, ale zároveň právě sebe, jaký dosud byl, jakoby nechává za sebou a jakoby se vykláněl ven ze sebe. Ovšem to „ven“ má zvláštní směr: nejde vlastně „ven ze sebe“ do „vnějšího okolí“, tedy ani na žádné vnější „vrcholy“, ale jde o „šplhání dovnitř“, do hloubek „nitra“, „niternosti“, nebo jinak řečeno: jde o prohlubování niternosti, o aktivní zapouštění „kořenů“ do hlubší a hlubší „nepředmětnosti“ (tedy přes budost do budoucnosti – vstříc tomu, co z budoucnosti přichází).

(Písek, 090124-5.)